

Kosačeva bura

Deo prvi

PRIPOVEST IZ MALAŠKE KNJIGE PALIH

STIVEN
ERIKSON

Preveo
Dejan Kuprešanin

■ Laguna ■

Naslov originala

Steven Erikson

REAPER'S GALE

A Tale of the Malazan Book of the Fallen

Copyright © Steven Erikson 2007

First published as REAPER'S GALE by Transworld Publishers, a division of the Penguin Random House group of companies.

Mape: Nil Grouver

Ilustracije korica: Stiv Stoun

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Glenu Kuku

Sadržaj

Mapa	vii
Dramatis Personae	xi
Prolog	xvii
Prva knjiga: Car u Zlatu	17
Druga knjiga: Slojevi mrtvih	199
Glosar	461

LETERIJSKO CARSTVO i susedne zemlje...

S

DRAMATIS PERSONAE

Leteriji

Tehol Bedikt, siromašni stanovnik

Bag, Teholov sluga

Šurk Elali, povremena gusarka

Skorgen Kaban, Šurkin prvi oficir

Jublala Pang, nezaposleni polukrvni Tartenal

Ormli, član Esnafa pacolovaca

Raket, glavna istražiteljka Esnafa pacolovaca

Karos Inviktad, nadzornik Rodoljuba

Tanal Jatvanar, Karosov lični pomoćnik

Rautos Hivanar, poglavar Slobodarske potpisnice trgovaca

Venit Satad, Rautosov glavni terenski agent

Triban Gnol, kancelar Novog carstva

Nisal, prva konkubina starog kralja

Džanal, svrgnuta kraljica

Turudal Brizad, nekadašnji kraljičin družbenik

Džanat Anar, politička zatvorenica

Sirin Kanar, stražar u palati

Brulig (Drhtaj), nominalni vladar Druge devičanske utvrde

Jedan Derig (Straža)

Orbin 'Istinolov', komandant odeljka u Rodoljubima
Letur Enikt, upravnik Drenea
Bivat, atri-preda Istočne armije
Perjana Veštica, Urutina leterijska robinja

Tiste Eduri

Rulad, poglavar Novog carstva
Hanan Mosag, carski seda
Urut, careva majka i supruga Tomada Sengara
K'risnani, carevi vešci
Bruten Trana, Edur u palati
Brol Handar, izaslanik na istoku u Dreneu

Pristigli s edurskom flotom

Jan Tovis (Sumrak), atri-preda Leterijske vojske
Varat Ton, njen poručnik
Taralak Vid, gralski agent Bezimenih
Ikarijum, Taralakovo oružje
Hanradi Kalag, tisteedurski veštac
Tomad Sengar, carev otac
Samar Dev, učenjakinja i veštica iz Sedam gradova
Karsa Orlong, toblakajski ratnik
Taksilijan, tumač

Aul'Dan

Crvenlik, izgnanik koji se vratio
Masark, ratnik klana Renfajar
Hadralt, ratni vođa klana Ganetok
Sag'Čurok, Crvenlikov telohranitelj
Gant Mak, Crvenlikov telohranitelj
Bujica, Bakrolik
Natarkas, Bakrolik

Progonjeni

Seren Pedak, leterijska posrednica

Strah Sengar, Tiste Edur

Lončica, leterijska sirotica

Uđinas, leterijski pobegli rob

Uven, senovita utvara

Silkas Ruina, tisteandijski Uzvišeni

Pribežište

Ulšun Pral, Imas

Rud Elali, usvojeno nahoče

Hostil Rejtor, T'lan Imas

Til'aras Benok, T'lan Imas

Gr'istanas Iš'ilm, T'lan Imas

MALAŽANI

Kostolovci

Tavore Paran, čelnica Kostolovaca

Lostara Jil, Tavorina zamenica

Keneb, pesnica Kostolovaca

Blistig, pesnica Kostolovaca

Faradan Sort, kapetan

Madan'tul Rada, Faradanin poručnik

Kljun, mag pridodat Faradaninoj komandi

Glista, Kenebov usvojeni sin

Osma legija, Deveta četa

Četvrti odred

Svirac, vodnik

Balvan, desetar

Korik, polukrvni Setijac, mornarička pešadija

Smeška, Kankinja, mornarička pešadija

Sipa, diverzant

Boca, odredski mag

Korab Bilan Tenu'alas, vojnik

Peti odred

Gesler, vodnik

Olujni, desetar

Pesak, mornarička pešadija

Nosić, teška pešadija

Visprena, teška pešadija

Uru Hela, teška pešadija

Mušica, teška pešadija

Sedmi odred

Kord, vodnik

Srča, desetar

Čopa, mornarička pešadija

Ebron, odredski mag

Krca (Džamber Stablina), diverzant

Sin, čarobnica

Osmi odred

Helijan, vodnica

Pipavi, prvi desetar

Bezdah, drugi desetar

Balgrid, odredski mag

Tavos Bara, mornarička pešadija

Možda, diverzant

Zakrpa, vidar

Deveti odred

Balzam, vodnik

Smrda, desetar

Vratošija, mornarička pešadija

Galt, mornarička pešadija
Uvce, mornarička pešadija
Žilavac, odredski mag

Dvanaesti odred

Tom Živac, vodnik
Tulipan, desetar
Rampa, teška pešadija
Džib, srednja pešadija
Posrečko, srednja pešadija
Muljavi, srednja pešadija
Belig Harn, teška pešadija

Trinaesti odred

Urb, vodnik
Rim, desetar
Masan Gilani, mornarička pešadija
Časa, teška pešadija
Hano, teška pešadija
Slanac, teška pešadija
Sića, teška pešadija

Osma legija, Treća četa

Četvrti odred

Pravalak Obod, vodnik
Medeni, diverzant
Remen Brlja, diverzant
Pličak, teška pešadija
Osvrt, teška pešadija

Peti odred

Baden Gruk, vodnik
Zgužvana, mornarička pešadija
Drpa, mornarička pešadija
Nep Brazda, mag

Reliko, teška pešadija
Vrlo Prazan, teška pešadija

Deseti odred

Saliven, vodnik
Lov, desetar
Mulvan Trepjet, mag
Neler, diverzant
Glavosek, mornarička pešadija
Potega, teška pešadija

Ostali

Banašar, poslednji sveštenik D'rek
Vital, mekroski mačar
Sandalat Drukorlat, Tiste Andijka, Vitalova žena
Nimander Golit, Tiste Andij, potomak Anomandera Rejka
Faed, Tiste Andijka, potomkinja Anomandera Rejka
Zgruša, zaposednuti gušteroliki kostur
Telorast, zaposednuti gušteroliki kostur
Onrak, T'lan Imas, nevezani
Trul Sengar, odmetnuti Tiste Edur
Ben Adefon Delat, čarobnjak
Menandore, samuzeta (Sestra Zora)
Šeltata Lor, samuzeta (Sestra Sumrak)
Sukul Ankadu, samuzeta (Sestra Pegava)
Kilmandaros, Drevna boginja
Klip, Tiste Andij
Kotiljon, Konop, bog zaštitnik ubica
Emrot, slomljena T'lan Imaskinja
Vrdalama, duh
Stari Grbavac Arbat, Tartenal
Kratka, bivša robijašica
Jasna, bivša robijašica
Pali, drhtajska veštica
Skviš, drhtajska veštica

Prolog

*Drevni bogaz Kurald Emurlan
Vreme Razaranja*

U krajoliku razorenom žalošću, lešine šestoro zmajeva ležale su u nepravilnom redu što se pružao hiljadu ili više koraka preko ravnice, telesina rasporenenih, slomljene kosti im vire, vilice razjapljene, a oči se suše. Gde im se krv izlila na zemlju, utvare su se okupile poput muva da piju i sad su zarobljene, duhovi su se izvijali u bolu i oglašavali šupljim kricima očajanja, dok je krv tamnela, stapajući se s beživotnim tлом; i kad je tvar počela da se zgušnjava i tvrdne u staklasti kamen, ti duhovi dočekaše da budu prokleti na večno zarobljeništvo u tom mrklom zatvoru.

Nago stvorenje što je koračalo po neravnoj putanji koju su stvorili pali zmajevi bilo im je ravno po veličini, ali vezano za zemlju, a hodalo je na dve povijene noge, butina debelih koliko hiljadugodišnje drvo. Širina ramena jednaka je visini jednog Tarteno Toblakaja; na širokom vratu skrivenom pod grivom sjajne garave kose, prednji deo glave beše isturen – čelo, jagodice i vilica, i duboko usađene oči crnih zenica okruženih svetlucavim beonjačama. Ogromne ruke su bile nesrazmerno dugačke, divovske šake zamalo grebale po zemlji. Blede velike grudi su visile. Dok je hodalo pored izubijanih, trulećih lešina, hod je bio neobično gladak, nimalo njišući, a svaki ud je otkrivao više zglobova.

Koža, boje kosti izbelele na suncu, pri krajevima ruku stvorenja tamnela je po venama u crvenu, dok su masnice okruživale zglavke, a preplet napukle kože otkrivao je tu i tamo голу kost. Šake su povređene zbog nanošenja strahovitih udaraca.

Zastalo je da zabaci glavu uvis i osmotri tri zmaja što su letela po vazduhu usred velikih oblaka, gde su se pojavljivali i nestajali u dimu umirućeg sveta.

Za zemlju vezano stvorenje oglasilo se tihim režanjem duboko iz grla, a ruke su se trgle.

Nakon malo vremena, nastavilo je svoje putovanje.

Onde gde se iza poslednjeg mrtvog zmaja uzdizao obronak niza brda, od kojih je najveće prosečeno kao da je ogromna kandža iščupala srce uspona, besnela je u tom prolomu pukotina, poderotina u prostoru što je u sedefastim potocima krvarila moć. Zloba te energije bila je očigledna zbog toga kako je proždirla strane provalije, grabeći kao kiselina po stenama i kamenju prastarog oboda.

Poderotina će se uskoro zatvoriti, a onaj koji je poslednji prošao kroz nju hteo je da za sobom zatvori kapiju. Ali takvo zacepljivanje se nikad ne može u hitnji obaviti, te je ova rana nanovo krenula da krvari.

Zanemarivši kužnost što je lila iz poderotine, stvorenje je prišlo. Na pragu je zastalo i ponovo se osvrnulo da pogleda put kojim je došlo.

Zmajaska krv je očvrsla u kamen, vodoravne tvrde ploče što su se već razdvajale od okolne zemlje pomalo su se po rubovima dizale i tvorile neobične nepravilne zidove. Neki su potom počeli da tonu, da nestaju iz ovog sveta. Padali su kroz svet za svetom, da bi se konačno pojavili, čvrsti i nepropusni, u drugim svetovima, zavisno od aspekta krvi, a to su zakoni koji se ne mogu menjati. Starvald Demelajn, krv zmajeva i smrt krvi.

U daljini iza stvorenja, Kurald Emurlan, svet Senke, prvi svet nastao u spajanju Tame i Svetla, grčio se u mukama na samrti. Negde daleko, građanski ratovi su i dalje besneli, dok je u drugim područjima rasparčavanje već počelo, golemi delovi stvari ovoga sveta su otkinuti, odvojeni i izgubljeni i napušteni – ili da sami

zacheljuju, ili da umru. Međutim, uljezi su i dalje stizali, poput strvinara se okupljali oko palih grdosija, žudno sebi grabili komade sveta, satirući jedni druge zbog otpadaka.

Niko, niko nije mogao da zamisli da će čitav svet ovako umreti. Da će pakosna dela njegovih obitavalaca moći da unište... sve. Svetovi opstaju, to je makar bilo uvreženo mišljenje – pretpostavka – uprkos delatnostima onih što su živeli u njima. Iskidano meso zacheljuje, nebo se razvedri, a nešto novo ispuže iz slankastog blata.

Ali ne i ovog puta.

Premnogo je sila, previše izdajstava, pregolemih zločina što su sve izjeli.

Stvorenje se opet okrenulo ka kapiji.

Zatim Kilmandaras, Drevna boginja, zakorači kroz nju.

Razoreni posed K'čejn Š'mala nakon pada Silkasa Ruine

Drveće je eksplodiralo na ujedajućoj hladnoći što se spuštala poput pokrova, nevidljivog ali opipljivog, po ovoj uništenoj, potpuno razorenoj šumi.

Gotosu nije bilo teško da prati putanju bitke, uzastopne sukobe dvoje Drevnih bogova što su zaratili sa samuzetim zmajem, pa kako se probijao po izvitoperenom krajoliku, za sobom je širio surovu studen Omtosa Felaka, bogaza Leda. *Izvršavam deo nagodbe, baš kako si me zamolio, Mele. Zaključavam istinu u mestu i vremenu, kako bi ostala nešto više od pukog sećanja. Do dana razaranja samog Omtosa Felaka.* Gotos se pitao, uzgredno, da li je ikada verovao kako taj trenutak *neće* doći. Da su Džaguti, u svoj svojoj savršenoj briljantnosti, bili jedinstveni, pobedonosni u večnoj dominaciji. Da im je civilizacija besmrtna, dok su sve ostale osuđene na propast.

E pa moguće je. Nekada je verovao da je vascelo postojanje pod dobroćudnim budnim okom svemogućé i brižne sile. *A cvrčci postoje da nas svojom pesmom uspavaju.* Nije bilo načina da se

priseti svih budalaština što su mu se uvukle u mladu, lakovernu glavicu pre toliko hiljada godina.

Ali nema ih više, naravno. Svemu dođe kraj. Čitave vrste izumiru. Vera u bilo šta drugo jeste zabluda, proizvod nesputanog jastva, kletva nesalomivog samoznačaja.

Dakle, u šta sad verujem?

Nije hteo sebi da dozvoli da se umesto odgovora na to melodramatično nasmeje. Koja bi bila svrha? Nije bilo nikog unaokolo da to ceni. Uključujući i njega samog. *Da, proklet sam da živim sam u svom društvu.*

To je lično nametnuto prokletstvo.

Takva su najbolja.

Popeo se na izlomljeno, ispucalo uzvišenje, nekakvo naglo izbijanje stene, gde se ogromna pukotina razjapila, a onde su se uspravne litice već zasvetlucale od mraza kad je Gotos prišao do ivice da pogleda dole. Negde dole u tami, dvoje su se glasno prepirali.

Gotos se osmehnuo.

Otvorio je bogaz, okoristio se mrvom moći da sačini polagani, lako upravljiv spust do mrklog dna provalije.

Kad se Gotos primakao, dva glasa su začutala, te je jedino ostao grubi, piskavi zvuk koji je rastao i spuštao se – disanje na talasima bola – i Džagut začu proklizavanje krljušti po kamenu, pomalo dalje u stranu.

Stao je na izlomljene krhotine stene, na nekoliko koraka od Mela, a deset koraka iza njega stajalo je ogromno obličje Kilmandaros, kože nekako bolešljivo, blago svetlucave, šaka stisnutih u pesnice, što je samo dodalo ratobornosti njenom inače surovom držanju.

Skabandari, samuzeti zmaj, oteran je u šupljinu u litici i sad je čučao, dok su mu izlomljena rebra sa svakim udahom nesumnjivo pričinjavala bol. Jedno krilo mu je slomljeno, poluotkinuto. Zadnji ud je očito smrskan, kosti su probile meso. Završio je s letenjem.

Dvoje Drevnih su sad gledali Gotosa, koji je prišao i rekao: „Uvek mi je drago kad izdajnik biva izdan. U ovom slučaju, izdala ga je sopstvena glupost. Što mi je još draže.“

Mel, Drevni bog mora, upita ga: „A Obred... jesi li završio, Gotose?“

„Manje-više.“ Džagut upre pogled u Kilmandaros. „Drevna boginjo, deca tvoja su u ovom svetu zalutala.“

Ogromna životinjska žena slegnu ramenima, te blagim, melodičnim glasom reče: „Vazda oni zalutaju, Džagute.“

„Pa zašto onda ne učiniš nešto povodom toga?“

„A što ne bi ti?“

Gotos izvi obrvu, a potom ogoli kljove u osmehu. „Je li to poziv, Kilmandaros?“

Skrenula je pogled na zmaja. „Nemam vremena za ovo. Moram se vratiti u Kurald Emurlan. Sad ću ga ubiti...“ I s tim mu je prišla.

„Ne smeš“, reče Mel.

Kilmandaros se okrenula k njemu, a ogromne šake je otvorila pa opet sklopila u pesnice. „Samo to ponavljaš, skuvana krabo.“

Slegnuvši, Mel se obrati Gotosu: „Molim te, objasni joj.“

„Koliko zapravo želiš da mi ostaneš dužan?“ upita Džagut.

„Zaista, Gotose!“

„U redu. Kilmandaros. Unutar Obreda što se sad spušta na ovu zemlju, na bojišta i ove ogavne šume, i sama smrt će biti uskraćena. Ako ovde ubiješ Tiste Edura, duša će napustiti telo, međutim ostaće, samo što će joj se moć nezatno umanjiti.“

„Hoću da ga ubijem“, ponovi Kilmandaros blagim glasom.

„U tom slučaju“, Gotosu se osmeh raširi, „ja sam ti potreban.“ Mel frknu.

„Zašto bi mi ti bio potreban?“, upita Kilmandaros Džaguta.

On slegnu ramenima. „Finest se mora pripremiti. Da bi udomio, zarobio, dušu ovog samuzetog.“

„U redu, napravi ga.“

„Kao uslugu vama oboma? Ne verujem, Drevna boginjo. Ne, avaj. Moraćeš, kao i Mel, da priznaš dug. Meni.“

„Imam ja bolje rešenje“, uzvratila Kilmandaros. „Smrskam ti lobanju između prsta i palca, pa ti onda lešinu gurnem Skabandariju u grlo, pa nek se uguši tvojom naduvenošću. To mi deluje kao prigodan kraj za obojicu.“

„Boginjo, postala si ogorčena i mrzovoljna pod stare dane“, reče Gotos.

„Nije ni čudo“, odgovori ona. „Pogrešila sam u tome što sam pokušala da spasem Kurald Emurlan.“

„Zašto?“, upita je Mel.

Kilmandaros pokaza iskrzane zube. „Presedan nije... dobrodošao. Ti slobodno idi i opet zakopaj glavu u pesak, Mele, ali upozoravam te da smrt jednog sveta ostaje kao obećanje svakom drugom.“

„U pravu si“, koji tren kasnije popusti Drevni bog. „I zaista prihvatam mogućnost tako nečeg. U svakom slučaju, Gotos traži nadoknadu.“

Pesnice se opustiše, pa se ponovo stegnuše. „U redu. A sad, Džagute, napravi finest.“

„Meni dovoljno“, pristade Gotos i izvadi predmet iz podero-tine u dronjavoj košulji.

Dvoje Drevnih su samo zurili u to neko vreme, pa Mel gundnu. „Da, sad mi je jasno. Prilično zanimljiv izbor, Gotose.“

„Takvi su mi svi“, odgovori Džagut. „Izvoli, Kilmandaros, sad možeš sebi svojstveno suptilno da okončaš bedno postojanje ovog samuzetog.“

Zmaj je siknuo, vrisnuo je jarnosno i od straha dok mu se Drevna boginja primicala.

Kad je udarila pesnicom po Skabandarijevoj lobanji, tik iznad i između zmajskih očiju, slamanje debele kosti odjeknulo je poput pogrebnog zvona svom dužinom provalije, a uz udarac je s boginjinih zglavaka prsnula krv.

Slomljena zmajska lobanja snažno je drmnula dole o krševitu stenu, gde su se tečnosti razlile iz omlitavelog tela.

Kilmandaros se okrenula ka Gotosu.

Ovaj klimnu. „Imam bednika.“

Mel koraknu ka Džagutu i pruži dlan. „Ja ću, onda, uzeti finest...“

„Nećeš.“

Oboje Drevnih je sad pogledalo Gotosa, koji se pak opet osmehnuo.

„Naplata za dug. Oba duga. Zadržavam finest, Skabandarijevu dušu, za sebe. Sad mi više ništa niste dužni. Zar vam nije drago?“

„Šta nameravaš s time?“, zahtevao je Mel da sazna.

„Nisam još odlučio, ali uveravam te da će sigurno biti neobično neprijatno.“

Kilmandaros opet stisnu šake u pesnice i podiže ih. „U iskušenju sam, Džagute, da pošaljem decu svoju na tebe.“

„Grehota, onda, što su se izgubila.“

Ni Mel, ni Kilmandaros ništa ne rekoše kad je Gotos krenuo odatle. Uvek mu je bilo drago kad nadmudri izlapele matore drtine sa svom tom prastarom, surovom moći. Pa, makar na trenutak.

Tako je i najslađe.

Kad se vratila do procepa, Kilmandaros je zatekla još jednu priliku kako onde stoji. Crni plašt, bela kosa. Na licu izraz duboke zamišljenosti, potpuno usmerene na krzavi rascep.

Da li se sprema da uđe kroz kapiju ili nju čeka? Drevna boginja se namrštila. „Nisi dobrodošao u Kurald Emurlan“, obratila mu se.

Anomandaris Purejk je hladnim očima pogledao čudovišno stvorenje. „Misliš da sam namerio da zauzmem presto?“

„Ne bi bio prvi.“

On ponovo pogleda procep. „Pod opsadom si, Kilmandaros, a Rubohod je drugde zauzet. Nudim ti pomoć.“

„U vas, Tiste Andije, ne mogu olako da se uzdam.“

„Neopravdano“, odgovorio joj je. „Za razliku od mnogih iz moga naroda, svestan sam da nagrade stečene izdajom nikad nisu dovoljne da prebace cenu. Trenutno ima i samuzetih, pored divljih zmajeva, što ratuju u Kuraldu Emurlanu.“

„Gde je Oserk?“, upita Drevna boginja. „Mel mi reče da...“

„Opet namerava da mi se suprotstavi? Oserk je mislio da ću učestvovati u Skabandarijevom ubistvu. A zašto bih? Ti i Mel ste bili i više nego dovoljni.“ Tad se nakašlja. „Mogu da zamislim Oserka kako kruži okolo-naokolo. I traži me. Budala.“

„A Skabandari što izdade brata tvoga? Ne želiš da se svetiš?“

Anomandaris ju je pogledao, pa joj se potom blago osmehnu. „Nagrade izdaje. Ipak ispade da je Skabandariju cena bila

previsoka, zar ne? Što se Silkasa tiče, e pa čak ni Ejzat ne traje večno. Skoro da mu zavidim na novostečenoj osami, jer će biti daleko od svega što će nas zadesiti u narednim hiljadama godina.“

„Kako da ne. Želiš li da mu se pridružiš u nekoj sličnoj humci?“

„Ne bih.“

„Onda ću pretpostaviti da Silkas Ruina neće biti rad da ti oprosti ovo ravnodušje kad se jednog dana bude oslobodio.“

„Možda ćeš se iznenaditi, Kilmandaros.“

„Ti i tvoj narod ćete mi vazda ostati nedokučivi, Anomandarise.“

„Znam. Dakle, Boginjo, hoćemo li sklopiti savez?“

Ona podiže bradu. „Naumila sam da isteram pretendente iz sveta – ako Kurald Emurlan mora da umre, onda neka zgasne sam od sebe.“

„Ili tačnije, hoćeš da presto Senke ostane ničiji.“

„Da.“

Nedugo je razmišljao, pa klimnuo glavom. „U redu.“

„Nemoj me prevariti, samuzeti.“

„Neću. Jesi li spremna, Kilmandaros?“

„Skovaće savezništva“, reče ona. „Zaratiće protiv nas.“

Anomandaris slegnu ramenima. „Nemam ništa pametnije da radim danas.“

Dvoje Uzvišenih je tada prošlo kroz kapiju i zajedno su zatvorili rasep iza sebe. Na kraju krajeva, postojale su i druge staze u ovaj svet. Staze koje nisu razjapljene rane.

Pristigavši u Kurald Emurlan, ugledali su razoren svet.

I krenuše da čiste ono što je ostalo od njega.

Aul'dan, poslednji dani kralja Diskanara

Pređa Bivat, kapetan u garnizonu Drenea, nalazila se daleko od kuće. Dvadeset jedan dan kolima, komandovala je ekspedicijom dvesto vojnika iz Armije poderanog barjaka, jedinicom od trideset lakih konjanika iz Plavoruža, i četiristo pripadnika osoblja

podrške, uključujući civile, i nakon što je izdala naređenja za podizanje logora skliznu s leđa svog konja i pređe pedesetak koraka do ivice strmine.

Kada je stigla do nje, nalet vetra ju je poput čekića udario u grudī, kao da žudi da je svuče, da je zbacī s ovog vetrom išibanog komada zemlje. Okean iza obronka predočavao je prizor iz košmara nekog umetnika, iscepan morski krajolik, uzburkan teškim nagomilavanjem oblaka što su se kidali nad njima. Voda beše pre bela nego plavozelena, penila se i rasprskivala uvis između stena dok su talasi tukli obalu.

Međutim, tu dok je jeza hrlila u kosti, videla je da su na pravom mestu.

Ribarski brodić, oduvan dobrano s kursa ovamo u ovaj smrtonosni deo uskovitlanog okeana, ovamo gde nijedan trgovački brod, bez obzira na veličinu, ne bi svojevolljno zaplovio. Deo koji je pre osamdeset godina šćepao Mekroski grad i raskomadao ga u paramparćad i u dubine svukao dvadeset hiljada ili više stanovnika te ploveće naseobine.

Ribarska posada je preživela, dovoljno da bezbedno dovuče svoje oštećeno plovilo u plitke vode što su sezale do kukova na oko trideset koraka od stenovite obale. Ulov beše izgubljen, brodić su neumoljivi talasi uništili i sveli na hrpu drva za potpalu, ali četiri Leterija su uspela da stignu do suvog kopna.

I dočekaju... ovo.

Pritegla je remen šlema, kako ga vetar ne bi odneo zajedno sa glavom s ramena; preda Bivat nastavi da pogledom prelazi po liniji ostataka olupine uz obalu. Uzvišenje na kom je stajala beše podriveno i spuštalo se tri visine čoveka do obale nagomilanog belog peska i izduženih redova morske trave, drveća išćupanog s korenjem, kao i osamdesetogodišnjim ostacima Mekroskog grada. Bilo je tu još nešto. Nešto sasvim neočekivano.

Ratni kanui. Prekomorski, svaki dug koliko i koralni kit, visokog pramca, duži i širi od tisteedurskih plovila. Nisu kao olupine izbaćeni na obalu – ne, nijedan u njenom vidokrugu nije pokazivao znake oštećenja. Izvućeni su i poređani duž obale, mada je

bilo jasno da se to nije u skorije vreme dogodilo – pre više meseci, možda čak godina.

Neko joj priđe. Trgovac iz Drenea unajmljen da opskrbljuje ekspediciju. Blede kože, svetle kose, toliko svetle da je maltene bela. Od vetra mu je okruglo lice porumenelo, međutim, zapazila je da mu svetloplave oči netremice posmatraju poređane ratne kanue, prvo je prelazio ka zapadu duž obale, a zatim ka istoku. „Imam dar“, reče joj, glasno, kako bi ga čula od vetra.

Bivat ništa ne reče. Trgovac je nesumnjivo vešt s brojevima – za šta tvrdi da je nadaren. A ona je oficir u Leterijskoj vojsci, pa ume dobro da proceni brojno stanje posade svakog pojedinačnog ogromnog plovila i bez njegove pomoći. Sto, dvadeset tamo-ovamo.

„Predo?“

„Molim?“

Trgovac je bespomoćno mahnuo rukom. „Ovi kanui.“ Pokazao je na plažu, i dole. „Mora da ih je...“ I tu mu je ponestalo reči.

Vrlo ga je dobro razumela.

Da. Red za redom, svi izvučeni na ovu preteću obalu. Drene, najbliži grad kraljevstva, nalazio se na tri nedelje puta na jugozapad. Pravo na jug odavde je Aul'dan, a sve se znalo o plemenima i njihovim seobama s ogromnim krdima po godišnjim dobima. Na kraju krajeva, leterijsko osvajanje tih naroda je u povelju. Nije bilo nikakvih izveštaja o ovako nečemu.

Dakle. Ne tako davno, flota je prispela na ovu obalu. Ovde su se svi iskrcali i sa sobom poneli sve što su imali, i potom, po svemu sudeći, krenuli dublje na kopno.

Trebalo je da bude naznaka, glasina, žamora makar među Aulima. *Trebalo je da čujemo za ovo.*

Ali nisu. Strana vojska je prosto... nestala.

Nemoguće. Kako se ovo dogodilo? Još jednom je pregledala redove, kao da se nadala da će se nekakva bitna pojedinost otkriti, da će umiriti damare njenog srca i odagnati jezu u kostima.

„Predo...“

Da. *Sto po plovilu. A tu pred nama... u četiri, pet redova? Četiri, možda pet hiljada?* Severna obala je zapravo površina od sivih,

drvenih ratnih kanua, dokle god je mogla da vidi na zapad i istok. Izvučeni. Napušteni. Popunili su obalu nalik na oborenu šumu.

„Više od pola miliona“, reče trgovac. „To je moja procena. Predo, gde su, Lutaličino mu ime, svi nestali?“

Namrštila se. „Šutni to gnezdo magova, Leture Enikte. Vreme je da zarade svoje bezobrazne plate. Kralj mora da sazna svaku pojedinost. Sve.“

„Odmah“, reče.

A ona će isto to učiniti sa odredom sedinih sledbenika. Preterani oprez je neophodan. Da nije bilo Kuru Kuanovih odabranih učenika, ona nikad ne bi saznala da je Letur Enikt nešto zatajio iz svog konačnog izveštaja, nikad ne bi umela da izdvoji istinu od poluistina i potpunih laži. Najveći problem sa unajmljivanjem privatnih ugovoraca jeste to što imaju sopstvene interese, na kraju krajeva, a odanost kruni je za ljude kao što je Letur Enikt, novi upravnik Drenea, uvek nešto uzgredno.

Počela je da traži put dole do plaže. Bivat je htela izbliza da pogleda te kanue, naročito zbog toga što joj se činilo da su delovi pramca rasklopljeni. *Čudno je to. Ali ipak, podnošljiva nepoznanica, nešto sa čime mogu da se nosim a da ne razmišljam o svemu ostalom.*

„Više od pola miliona.“

Lutalica nas blagoslovio, ko je sad među nama?

Aul'dan, nakon edurskog osvajanja

Vukovi su došli, pa otišli, a gde su leševi izvučeni iz nabijene hrpe na brdu – poslednjeg uporišta neznanih vojnika – pokazatelji njihovog hranjenja behu očigledni, i ta pojedinost nije napuštala usamljenog jahača dok je lagano upravljao konja između nepomičnih, opruženih tela. Ovakvo pljačkanje mrtvih zaista je... neobično. Smeđi vukovi ove ravnice iskorišćavali su svaku priliku, kao i sve ostale grabljivice Aul'dana. Uprkos tome, dugoveko iskustvo s ljudima bi trebalo da otera zveri i to s prvim nakiselim mirisom, iako je pomešan s mirisom prolivene krvi. Šta ih je, onda, privuklo ovom nemom bojištu?

Usamljeni jahač, lica skrivenog pod grimiznom krljušnom maskom, zaustavi konja nedaleko od podnožja malog brda. Konj mu je umirao, sav se tresao; pre kraja dana moraće da nastavi peške. Jutros u zoru se pakovao za polazak, dok je konj pasao na ivici jarka i tad ga je, skriven u busenu, ujeo poskok. Otrov je delovao sporo, ali neizbežno, a nije mogao da ga neutrališe nijednim lekom ili travkom koje je nosio. Gubitak je žalostan, ali nije propast, pošto nije nikud žurio.

Gavranovi su kružili na nebu, ali nijedan nije sleteo – niti ih je njegov dolazak oterao od ove gozbe; štaviše, upravo ga je to što ih je ugledao izdaleka kako kruže nad brdom navelo da dođe i razgleda. Sporadično su se oglašavali kricima, neobično prigušeno, skoro žalobno.

Legije Drenea odnele su svoje poginule, ostavivši samo poražene da hrane travu ravnice. Jutarnji mraz je još uvek u šarama ocrtavao njihovu potamnelu kožu, ali počeo je da se topi, te mu je izgledalo kao da su ti mrtvi vojnici plakali, nepomičnih lica, iz otvorenih očiju i kobnih rana.

Ustao je u uzengijama kako bi osmotrio obzorje – koliko god je mogao da vidi – tražeći svoja dva saputnika, ali jeziva stvarnja se još nisu vratila iz lova, pa se zapitao jesu li pronašli novu, privlačniju stazu na zapad – ka leterijskoj vojsci Drenea koja je pobedonosno i natrpano marširala nazad u svoj grad. Ako je tako, onda će doći do još jednog pokolja danas. Međutim, pomisao na osvetu beše uzgredna. Njegove saputnike tako nešto nije zanimalo. Ubijali su iz zadovoljstva, koliko je uspeo da zaključi. Stoga uništenje Drenea, i odmazde koja bi se mogla pripisati tom nedelu, ostaje samo u njegovoj glavi. Razlika je važna.

Pa čak i tako, predstavljala je zadovoljavajuću maštariju.

Mada, ove ovde žrtve behu stranci, ovi vojnici u sivim i crnim uniformama. Sada lišeni oružja i oklopa, barjaci oteti kao trofeji, njihovo prisustvo ovde u Aul'danu – u srcu jahačeve domovine – jeste zbunjujuće.

Na kraju krajeva, poznavao je Leterije i njihova osvajanja. Brojne legije čudnih naziva i surovih suparništava; poznavao je, takođe, i neustrašivu konjicu Plavoruža. I još uvek slobodna

kraljevstva i teritorije koje su se graničile s Aul'danom, suprotstavljena plemena D'rasilana, Kerina, kraljevstvo Bolkando i državu Safinand – sa svima je ili pregovarao ili ukrštao sečiva, pre mnogo godina, ali nijedni nisu ličili na ove vojnike.

Blede kože, kose boje slame ili kao rđa crvene. Očiju plavih ili sivih. *I... toliko žena.*

Pogled je zaustavio na jednoj ženi blizu vrha brda. Magija ju je izopačila, oklop joj se stopio sa izobličenim mesom – a na oklopu su se videli nekakvi znaci...

Sjahao je, krenuo je uz kosinu, zaobilazio tela dok su mu mokasine proklizavale po krvlju natopljenom blatu, dok nije stigao do nje.

Boja na dugačkoj crnoj verižnoj košulji. Vučje glave, par. Jednooki je imao belo krzno, a drugi srebrno i crno. Takav simbol nije nikada video.

Zaista su stranci.

Nisu iz ovih krajeva. Ovde, u zemlji njegovog srca.

Namrštio se ispod maske. *Nije ni mene bilo. Predugo. Jesam li i ja stranac?*

Teško bubnjanje odzvanjalo je u tlu pod nogama. Ustao je. Saputnici su se vraćali.

Dakle, ipak nije bilo osvete.

E pa ima još vremena.

Žalobno zavijanje vukova ga je probudilo jutros, zapravo ga je njihov zov doveo ovamo, do ovog mesta, kao da su želeli svedoka, kao da su ga zaista pozvali. Dok ga je njihovo zavijanje požurivalo, nijednom nije ugledao nijednu zver.

Vukovi su otišli, naime, još tokom jutra. Vukli su tela iz hrpe.

Usporio je korak dok se sve niže spuštao, usporio i na kraju stao, udahnuo je i zadržao dah jer je sad pažljivije pogledao poginule vojnike oko sebe.

Vukovi su se hranili. Ali ne onako kako to vukovi čine... ne... ne ovako.

Grudi su im iskidali, rebra štrče... proždrali su im srca. Ništa drugo. Samo srca.

Bubnjanje je postajalo glasnije, bliže, grabljenje kandži je šuštao kroz travu. Gore su se gavranovi uz krike na sve strane razbežali.

Prva knjiga

Car u zlatu

Laž sama stoji, usamljena obmana
s leđima okrenutim bez obzira na pravac
tvog neodlučnog prilaska, i s korakom svakim
tvoj cilj se odlaže, korak ti na stranputicu stupa,
staza se zatvara, ukруг ukруг hodaš
i šta je samo stajalo pred tobom,
zalutalo kao nedaća, slučajna reč,
otkriva sad svoju legiju dece, tu uskomešanu
gomilu s koncima i čvorićima i opkoljen
ne možeš da dišeš, ne možeš da kreneš.

Svet je tvoje delo i jednoga dana,
prijatelju, stajaceš sam usred
mora mrtvih, kupovaceš svoje reči
o sebi a vetar će ti ismejati
novu stazu u beskrajno mučenje –
usamljena obmana je njena osama,
laž je laž što sama stoji, konci i čvorići
mnoštva stežu se u sudu pravednom
kojim si nekad tako slobodno davio
svakog istinozborca, svaki glas neslaganja.

Stoga sad utoli žeđ mojom samilošću
i žedan umri u pustari.

Fragment pronađen dana
kad su Rodoljubi uhapsili
pesnikinju Tesoru Vedikt
(šest dana pre njenog Davljenja)

Prvo poglavlje

Dve sile, nekada svirepo suprotstavljene, sad su se obrele u istoj postelji, iako nijedna nije tačno znala koja je prva raširila noge. Jednostavne činjenice su sledeće: prvobitna hijerarhijska struktura tisteedurskih plemena pokazala se prigodnom za leterijski sistem moći zasnovane na bogatstvu. Eduri su predstavljali krunu koja se lagano smestila na halapljivost Letera, a da li kruna ima svoju volju? Da li se nosilac poguri pod teretom? Druga je pojedinost sad, naknadno, postala očigledna. Koliko god je glatko ovo spajanje prošlo, jedno suptilnije, znatno kobnije stapanje dogodilo se ispod površine: združivanje određenih mana unutar oba sistema, i upravo se ta mešavina pokazala kao najnestabilnija od svih.

*Hirotska dinastija (tom XVII)
Kolonija, Istorija Letera
Dinit Arnara*

„O dakle je?“
Tanal Jatvanar je posmatrao nadzornika kako de-
„ žmekastim rukama polako okreće čudnovati predmet,
kamenje oniksa u brojnim prstenovima na kratkim prstima pre-
sijavalo se na zracima sunca što su sezali iz otvorenog prozora.
Predmet koji je Karos Inviktad obrtao izgledao je kao nakazna
zbirka bronzanih igala s krajevima iskrivljenim u alke koje su
jedna drugu obavijale i tvorile kruti kavez. „Plavoruž, rekao bih,
gospodine“, odgovori Tanal. „Jedna od Senorbovih. Prosečno
vreme potrebno za rešavanje je tri dana, iako je rekord nešto
manje od dva...“

„Čiji?“, zahtevao je Karos da sazna i podigao pogled sedeći za svojim stolom.

„Polukrvni Tartenal, ako je verovati, gospodine. Ovde u Leterasu. Dotični je navodno prostog uma, ali ima prirodni dar za rešavanje zagonetaka.“

„A zadatak je da se igle ispomeraju tako da se kavez odjednom spljošti.“

„Tako je, gospodine. Spljošti se. Koliko sam obavešten, tačan broj pokreta je...“

„Nemoj, Tanale, nemoj mi reći. Znaš da to ne cenim.“ Nadzornik, zapovednik Rodoljuba, spusti predmet. „Hvala ti za poklon. Nego“, na tren se osmehnu, „šta misliš, jesmo li dovoljno onespokojavali Brutena Tranu?“ Karos je ustao, načas zastao da poravna odoru od grimizne svile – jedina boja i jedina tkanina koje je ikada nosio – te je uzeo kratko žezlo koje je odredio da mu bude simbol položaja, načinjeno od crnog krvnog drveta iz edurske postojbine sa srebrnim kopicama koje su ukrašavali uglacani oniksi, pa njime pokazao ka vratima.

Tanal se naklonio i poveo u hodnik i potom na široko stepenište kojim su se spustili do prizemlja, te na dvojna vrata izašli u dvorište zdanja.

Red zatvorenika je ostavljen u potpunosti na suncu, nedaleko od zapadnog zida ograđenog zdanja. Izvukli su ih iz ćelija zvono pred svitanje a sad je već prošlo podne. Bez vode i hrane, na jarosnoj vrućini jutra, uz sve to i surova ispitivanja cele nedelje, sve je to dovelo do toga da je više od polovine od osamnaestoro zatvorenika izgubilo svest.

Tanal je zapazio nadzornikovo mrštenje na prizor nepomičnih tela u lancima.

Tisteedurski izaslanik Brutena Trana iz plemena Den-Rata stajao je u senci, manje-više naspram zatvorenika, i visoki, tihi čovek se polako okrenuo kad su Tanal i Karos prišli.

„Brutene Trano, najtoplije vam želim dobrodošlicu“, pozdravio ga je Karos Inviktad. „Jeste li mi dobro?“

„Nastavimo, nadzorniče“, reče sivoputi ratnik.

„Odmah. Ako biste pošli sa mnom, možemo pregledati svakog od zatvorenika koje smo ovde okupili. Izvesni slučajevi...“

„Ne zanima me da im prilazim“, odvrati Bruten. „Uneredili su se, a u ovom dvorištu nema mnogo vetra.“

Karos se osmehnuo. „Razumem vas, Brutene.“ Naslonio je žezlo na rame, pa se okrenuo ka redu zatvorenika. „Ne moramo im ni prilaziti, kao što rekoste. Počecu s onim sasvim levo, pa...“

„Je li se onesvestio ili je mrtav?“

„Pa sa ove udaljenosti, ko bi to mogao znati?“

Primetivši Edurovo nezadovoljstvo, Tanal se naklonio Brutenu i Karosu i prešao tih petnaestak koraka do reda. Čučnuo je da pogleda ležeću priliku, te se uspravio. „Živ je.“

„Onda ga probudi!“, zapovedi Karos. Glas, ovako žustar, postade piskutaviji, taman da se neki nesmotreni slušalac trgne – nesmotreni, zapravo, ako bi nadzornik zapazio tu nagonisku reakciju. Takve nemarne greške samo se jednom dese.

Tanal je šutirao zatvorenika dok se ovaj konačno ne oglasi suvim, promuklim jecajem. „Diži se, izdajniče“, tiho zapovedi Tanal. „Nadzornik zahteva. Ustani ili ću krenuti da ti lomim kosti u toj jadnoj vreći koju zoveš telom.“

Posmatrao je kako se zatvorenik muči da ustane.

„Vode, molim...“

„Ni reči. Ustani, odgovaraj za svoje zločine. Leterij si, zar ne? Pokaži našem gostu Eduru šta to znači.“

Tanal tad ode nazad kod Karosa i Brutena. Nadzornik je već govorio: „... poznate asocijacije s pobunjeničkim elementima u Lekarskom koledžu – što je i priznao. Iako mu se ne mogu pripisati nikakvi određeni zločini ili prestupi, jasno je da...“

„Sledeći“, prekide ga Bruten Trana.

Karos zaklopi usta, pa se nasmeši ne pokazujući zube. „Svaka-ko. Sledeći je pesnik koji je pisao i širio poziv na revoluciju. Ništa od toga ne poriče, štaviše, odavde vidite njegov stoički prkos.“

„A onaj pored njega?“

„Vlasnik gostionice, krčme u koju su redovno zalazili nepoželjni elementi – ražalovani vojnici zapravo – a dvojica iz te grupacije nalaze se među ovim zatvorenicima. Informaciju o ustanku dobili smo od časne kurve...“

„Časne kurve, nadzorniče?“ Edur se pomalo osmehnu.

Karos zažmirka. „Ovaj, da, Brutene.“

„A ona je pružila informaciju o vlasniku gostionice.“

„Vlasniku koji je upleten u izdaju...“

„Koji je verovatno tražio prevelik deo njene zarade. Nastavi, ali moliću te da skратиš opise zločina.“

„Svakako“, reče Karos Inviktad i zalupka žezlom po mekanom ramenu, poput palice kojom diktira lagani marš.

Tanal je stajao pored svog pretpostavljenog i ostao u stavu mirno dok je nadzornik nastavljao izveštaj o određenim prestupima poredanih Leterija. Osamnaestoro zarobljenika su prigodna slika i prilika više od tri stotine okovanih u ćelijama pod zemljom. Lep broj uhapšenih ove nedelje, pomisli Tanal. A najgore izdajnike među njima čekaju Davljenja. Od trista dvadeset i nešto, trećini je suđeno da zakorače na dno kanala, pod teretom svojih izgreda. Kladioničari su se žalili ovih dana, pošto niko više nije preživljavao. Naravno, nisu preglasno kukali, pošto bi najglasniji uzbunjivači među njima dospeli u opasnost da se i sami okušaju u Davljenjima – bilo je dovoljno samo nekoliko njih u samom početku da učutka protivljenje ostalih.

Tu je pojedinost Tanal počeo da ceni, a beše to jedan od Karosovih savršenih zakona prinude i kontrole, što je pak nadzornik isticao na svakom koraku u obimnom spisu koji je sastavljao o njemu najdražoj temu. *Uzmi bilo koji segment populacije, nametni stroge ali jasne definicije njihovih određenih karakteristika, a onda ih prisiljavaj na pokoravanje. Podmiti slabe da izdaju jake. Pobij jake i time ostali postaju tvoji. Pređi potom na sledeći segment.*

Kladioničari su bili lake mete jer ih nije mnogo ljudi volelo – naročito okoreli kockari, koji su sa svakim minulim danom postajali brojniji.

Karos Inviktad je zaključio svoju litaniju. Bruten Trana je klimnuo glavom, te se okrenuo i napustio dvorište.

Čim je izašao iz vidokruga, čuvar se okrenuo ka Tanalu. „Kakva sramota“, reče. „Ovi onesvešćeni.“

„Slažem se, gospodine.“

„Promeni glave na spoljnom zidu.“

„Smesta, gospodine.“

„Mada, Tanale, pre svega, moraš poći sa mnom. Samo časak, a onda se možeš vratiti svojim zaduženjima.“

Otišli su nazad u zgradu, a nadzornikovi kratki koraci nagnali su Tanala da usporava celim putem do Karosove kancelarije.

Najmoćniji čovek posle cara seo je na svoje mesto s druge strane stola. Uzeo je kavez od bronzanih igala, pomerio desetak hitrim i preciznim pokretima, pa se zagonetka spljoštila. Karos Inviktad se nasmešio Tanalu i bacio predmet na sto. „Pošalji poruku Senorbou u Plavoružu. Obavesti ga koliko mi je vremena trebalo da dokučim rešenje, a onda dodaj, od mene njemu, da strahujem da je omekšao.“

„Razumeo, gospodine.“

Karos Inviktad pruži ruku ka svitku. „Nego, koliko beše moj dogovoreni procenat za gostionicu *Izokrenuta zmija*?“

„Mislim da je Rautos rekao četrdeset pet, gospodine.“

„Dobro. Pa ipak smatram da treba sazvati sastanak s čelnikom Slobodarske potpisnice. Kasnije ove nedelje, recimo. Uprkos svim dobicima od skora, i dalje smo nerazumljivo tanki s gotovim novcem, i želeo bih da saznam zbog čega je tako.“

„Gospodine, znate za Rautosove sumnje povodom toga.“

„Uzgredno. Biće mu drago kad bude čuo da sam sad spreman da pažljivije saslušam pomenute sumnje. Stoga, dve stavke u rasporedu. Ugovori sastanak za zvono. Oh, i još samo ovo, Tanale.“

„Da, gospodine?“

„Bruten Trana. Ove nedeljne posete. Hoću da saznam da li je prisiljen. Je li to neki vid edurske kazne ili nemilosti na dvoru? Ili skotine zaista zanima šta radimo? Bruten ništa ne govori, nikad. Ne pita čak ni kakve kazne slede nakon presude. Štaviše, zamara me već njegovo bezobrazno nestrpljenje. Možda bi nam se isplatilo da istražimo nešto o njemu.“

Tanal izvi obrve. „Da istražimo jednog Tiste Edura?“

„Tajno, razume se. Priznajem, uvek izgledaju kao da su bespogovorno odani, ali ne mogu da se ne zapitam jesu li zaista imuni na pobunu među svojim.“

„Čak i da nisu, gospodine, da li su Rodoljubi prava organizacija...“

„Rodoljubi, Tanale Jatvanare“, oštro će Karos, „poseduju carsku povelju da nadziru Carstvo. U povelji nije navedena razlika između Edura i Leterija, jedino između odanih i neodanih.“

„Razumeo, gospodine.“

„Nego, rekao bih da te čekaju izvesna zaduženja.“

Tanal Jatvanar se naklonio i potom izašao iz kancelarije.

Imanje se prostiralo komadom zemlje na severnoj obali reke Leter, četiri ulice zapadno od kanala Kvilas. Stepenasti zidovi omeđivali su imanje i pružali su se sve dole do obale i nastavljali u vodu – na nosačima kako bi se oduprli snazi struje – više od dve dužine čamca. Odmah iza uzdizala su se dva sidrišta. Ove godine je bilo poplave. To se nije često događalo u ovom veku, pomisli Rautos Hivanar dok je prelistavao kompendij imanja – porodični tom beležaka i karata vođenih tokom osamsto godina krvi Hivanara na ovom komadu zemlje. Zavalio se u stolicu presvučenu plišem i u zamišljenoj klonulosti dovršio čaj od balata.

Porodični upravitelj i glavni agent Venit Satad tiho iskoraknu kako bi vratio kompendij u kovčeg od drveta i gvožđa nazad u pod ispod stola s mapama, te vrati podne daske i odmota tepih preko svega u pređašnji položaj. Kad je obavio zadatak, vratio se na svoje mesto pored vrata.

Rautos Hivanar je krupan čovek, rumenog lica i robustnih crta. Njegovo prisustvo je ovladavalo svakom prostorijom, bez obzira koliko je prostrana. Sedeo je u biblioteci imanja, okružen policama do tavanice. Svici, glinene tablice i ukoričene knjige ispunjavale su sav mogući prostor, a obuhvatale su skupljeno znanje hiljade učenjaka, od kojih su mnogi nosili prezime Hivanar.

Kao glava porodice i nastojnik imetka velike vrednosti, Rautos Hivanar je bio prilično zauzet čovek, a izazovi za njegov intelekt dvostruko su porasli od tisteedurskog osvajanja – što je pokrenulo zvanično osnivanje i priznanje Slobodarske potpisnice, saveza najimućnijih porodica Leterijskog carstva – i to u meri i na

načine koje dotad nije mogao ni da zamisli. Ne bi mogao lako objasniti koliko su mu takve delatnosti dosadne i iscrpljujuće. Međutim, eto to su postali, iako mu se sumnje polako ali postepeno pretvaraju u činjenice, dok lagano uviđa da je tamo negde neprijatelj – ili neprijatelji – usmeren na jedan jedini zadatak, a to je ekonomska sabotaza. Ne prosta pronevera, aktivnost s kojom je i lično vrlo dobro upoznat, već nešto temeljnije, sveobuhvatnije. *Neprijatelj*. Svega što je održavalo Rautosu Hivanara, pa i Slobodarsku potpisnicu, kojoj je bio čelnik; štaviše, neprijatelj svega što je održavalo i samo Carstvo, bez obzira na to ko sedi na prestolu, bez obzira čak i na one divljake, bedne varvare koji su se šepurili na samom vrhu leterijskog društva, poput sivih čavki na gomilici svetlucavih drangulija.

Što se tiče Rautosu Hivanara, takvo saznanje bi nekada izazvalo vatrenu reakciju u njemu. Sama pretnja bi bila dovoljna da pokrene temeljan lov, a naznaka o postojanju nekog s takvom pakosnom svrhom – nekog ko je, morao je to da prizna, posedovao veoma suptilnu genijalnost – samo bi dodatno raspirivala žar potere sve dok ne zadobije snagu opsesije.

Umesto toga, Rautos zatiče samoga sebe kako pretražuje beleške među prašnjavim knjigama o poplavama u prošlosti, kako odmotava sasvim prizemnu misteriju koja bi zanimala tek šaćicu mumlavih akademika. Priznao je samom sebi da je to zaista čudno. Međutim, prinuda je uzimala maha, i noćima bi ležao pored nepomične, znojem oblivena gromade svoje žene s kojom je već trideset tri godine u braku, a misli bi mu neprestano raduckale, mučeći se protiv kružnog toka struje vremena, tražeći način da se provuče unazad, svim svojim čulima, u prošla vremena. Tražeći. Tražeći nešto...

Uzdahnivši, Rautos je spustio prašnu šolju i ustao.

Kad je izašao na vrata, Venit Satađ – čija je porodična linija zadužena Hivanarima već šestu generaciju – priđe stolu i uze krhku šoljicu, a potom pođe za gospodarom.

Napolje do ograđenog keja, preko mozaika koji je prikazivao svečano postavljanje Skovala Hivanara kao carskog sede pre tri veka, pa zatim dole po plitkim kamenim stepenicama do dela

koji bi u suvljim vremenima bio donja baštenska terasa. Ali rečne struje su se ovde uskovitlale i odnosile zemlju i rastinje, otkrivajući pritom vrlo neobično raspoređeno kamenje uglavljeno kao kaldrma, ali uramljeno u pravougaoniku od debala koja su sad već svedena na istrulele panjeve što su štrčali iz preostale bare.

Na ivici gornjeg nivoa radnici su po Rautosovim uputstvima koristili drvene daske kako bi sprečili da se sruši, a sa strane se nalazilo bure puno zanimljivih predmeta koje je otkrila bujica. Ti predmeti su sad posuti ležali na kaldrmisanom podu.

Sve u svemu, Rautos se zamisli, misterije se nižu. Nije bilo zabeleženih podataka o tome da li je donja baštenska terasa ikada bila nešto drugo, a navodi tvorca vrtova – datirani u doba nedugo nakon završetka izgradnje glavnih zgrada na imanju – upućivali su da obala na tom nivou nije bila ništa drugo do prastare naslage mulja nanošenog u poplavama.

Glina je očuvala drvo, makar doskora, pa nije bilo moguće odrediti koliko davno je neobična naprava izgrađena. Jedina naznaka o poreklu mogla se naći na samim predmetima, koji su ili od bronzne ili bakra. Nisu oružja, kao što bi se moglo očekivati s obzirom na to da su pronađeni u nekakvoj humci, a ako su oruđa, onda im je namena davno zaboravljena, jer nijedan radnik kog je Rautos ovamo doveo nije mogao da pojmi za šta bi se mogli koristiti – nisu ličili ni na kakvu alatku danas poznatu, niti za obradu kamena, niti drveta, niti namirnica.

Rautos uze jedan i zagleda se u njega, najmanje po stoti put. Bronza, glineni kalup – obod se jasno video – obli predmet je dug, ali zakrivljen skoro pod pravim uglom. Žlebovi su se u mrežastom obrascu uvijali oko prevoja. Ni na jednom kraju se nije videlo da li tu nešto treba da prijanja – što će reći da nije deo nekakvog većeg mehanizma. Odmerio je znatnu težinu predmeta na dlanu. Bilo je nekakve razlike u ravnoteži uprkos prevoju na sredini. Spustio ga je i izvadio kružnu ploču od bakra, tanju od sloja voska na beležnikovoj tablici. Delovi behu zacrnjeni od dodira sa glinom, međutim, tek je sad nastajala zelena patina. Bezbroy rupica je probijalo ploču, i po naizgled nasumičnom redosledu, ali uprkos

tome svaka rupa je savršeno istovetna, savršeno okrugla, i bez ispupčenja koje bi otkrilo s koje strane je bušena.

„Venite“, oglasio se, „imamo li kartu s ucrtanim mestima gde su ovi predmeti pronađeni?“

„Imamo, gospodaru, uz samo nekoliko izuzetaka. Proučavali ste je prošle nedelje.“

„Jesam li? Odlično. Po podne mi je postavi na sto u biblioteci.“

Obojica su se okrenula kad je žena, stražarka na kapiji, izronila iz uzanog sporednog prolaza što je išao duž leve strane kuće. Stala je na deset koraka od Rautososa i poklonila se. „Gospodaru, poruka od nadzornika Karosa Inviktada.“

„Odlično“, ometeno odgovori Rautos. „Odmah ću se tome posvetiti. Čeka li glasnik na odgovor?“

„Da, gospodaru. Eno ga u dvorištu.“

„Postaraj se za okrepu za čoveka.“

Ona se na to pokloni i ode.

„Venite, mislim da ćeš morati na put u moje ime.“

„Gospodaru?“

„Nadzornik konačno shvata značaj pretnje.“

Venit Satad ništa ne reče.

„Moraš otputovati u Drene“, reče Rautos, a oči mu opet potražiše tajanstveni stroj što je preovladavao donjom terasom. „Potpisnica iziskuje vrlo specifičan izveštaj o tamošnjim pripremama. Namesnikova pisma, nažalost, nisu zadovoljavajuća. Neophodno mi je da budem siguran u pravo stanje stvari ako ću svu pažnju usmeriti na ovu bližu pretnju.“

Venit i dalje ništa nije govorio.

Rautos pogleda ka reci. Ribarski čamci su se okupljali u zalivu na drugoj obali, dve trgovačke barke polako su se vukle ka glavnim dokovima. Jedna je nosila zastavu porodice Estrikta i izgledala je oštećeno, možda od vatre. Rautos obrisa prašinu sa dlanova i okrenu se, te pođe nazad u zgradu, a sluga ga je u stopu pratio.

„Pitam se šta se nalazi ispod onog kamenja.“

„Gospodaru?“

„Ne mari, Venite. Samo naglas razmišljam.“

* * *

U zoru su aul' danski logor napale dve konjičke jedinice Plavoruža iz vojske atri-prede Bivat. Dvesta većtih kopljanika ujahalo je u vihoru panike dok su ljudi pokušavali da izađu iz kožnih šatora, dok su drenski ratni psi, stigavši tek koji trenutak pre konjanika, nasrtali na čopor aulskih stočarskih i vučnih pasa, pa su se očas tri pasmine našle u sopstvenom besnom ratu.

Aulski ratnici nisu bili spremni, i malo ih je imalo vremena da makar pronađe oružje pre nego što su kopljanici nagrnuti. Ubrzo se pokolj proširio i obuhvatio starce i decu. Većina žena se borila rame uz rame sa svojim muškarcima – žena i muž, sestra i brat, zajedno su ginuli u poslednjem mešanju krvi.

Sukob između Leterija i Aula trajao je samo dvesta otkucaja srca. Pseći rat je mnogo duže potrajao, jer su stočarski psi – iako manji i nabijeniji od napadača – ipak hitriji i podjednako žestoki, dok su se vučni psi, odgajani da leti vuku manja kola a zimi sanke, mogli porediti s drenskim psima. Vučni psi su naučeni da napadaju vukove, te su i te kako mogli da se mere s ratnim psima. Štaviše, da nije bilo kopljanika koji su iz zabave ubijali te flekave i tačkaste životinje, ovi bi preokrenuli tok bitke. Na kraju se ostatak aulskog čopora razbežao po ravnici, ka istoku, a nekoliko drenskih pasa je pojurilo za njima pre nego što su ih gospodari pozvali nazad.

Kopljanici su sjahali kako bi se uverili da nema preživelih među Aulima, dok su ostali odjahali da pokupe krda mirida i rodara u obližnjoj dolini.

Atri-preda Bivat je sedela na svom pastuvu, trudeći se da ga zauzda pošto je miris krvi toliko težak u jutarnjem vazduhu. Pored nje je nezgrapno sedeo Brol Handar, novoimenovani tisteedurski izaslanik u Dreneu, i jasno se videlo da mu je nelagodno u nepoznatom sedlu. Posmatrao je Leterije koji su sistematično pljačkali logor, skidali leševe do gole kože i vadili noževe. Auli su vezivali nakit – uglavnom zlatan – duboko u pletenicama, te su Leteriji morali da odsecaju delove kože glave kako bi došli i do tog plena. Naravno, bilo je u tom sakaćenju nečeg pored temeljnosti, jer se

proširilo na skupljanje kože ukrašene tetovažama koje su urađene u specifičnom aulskom stilu u bogatstvu boja i često obrubljene ušivenim zlatnim koncem. Ti trofeji su ukrašavali okrugle štitove mnogih kopljanika.

Uhvaćena krda sad su pripadala namesniku Drenea, Leturu Eniktu, i dok je Brol Handar posmatrao stotine mirida kako prelaze preko brda s leđima pokrivenim crnom vunom te su izgledali kao kamenje dok su se spuštali nizbrdo, shvatio je da se namesnikovo bogatstvo upravo znatno povećalo. Viši dugovrati rodari plavičastih leđa išli su za njima i dugim repovima prestravljeno šibali dok bi ratni psi povremeno s bokova pretvorno kidisali na njih.

Atri-preda zašišta kroz zube: „Gde se deo namesnikov čovek? Ti prokleti rodari će krenuti u stampedo. Poručniče! Recite goničima da opozovu pse! Brzo!“ Otkopčala je šlem, skinula ga i položila na rog sedla. Popreko pogleda Brola. „Eto vam, izaslaniče.“

„Dakle, to su Auli.“

Iskrivila je lice u grimasu i skrenula pogled. „Manji logor po njihovim merilima. Sedamdesetak odraslih.“

„Pa ipak, velika krda.“

Grimasa joj postade mrštenje. „Nekada su bila brojnija, izaslaniče. I to znatno.“

„Onda pretpostavljam da je ovaj vaš poduhvat uspešan u pogledu teranja ovih prestupnika.“

„Nije moj poduhvat.“ Uhvatila je nešto u njegovom licu, pa je dodala: „Da, naravno, komandujem snagama ekspedicije, izaslaniče. Ali naređenja primam od namesnika. A ako ćemo pravo, Auli nisu prestupnici.“

„Namesnik drugačije tvrdi.“

„Letur Enikt ima visok položaj u Slobodarskoj potpisnici.“

Brol Handar se zamišljeno zagledao u ženu, pa rekao: „Ne vojuje se svaki rat zbog imetka i zemlje, atri-predo.“

„Moram reći da se ne slažem s tim, izaslaniče. Zar niste i vi, Tiste Eduri, napali preventivno, kao odgovor na ono što ste shvatili kao pretnju i opasnost od gubitka teritorija i resursa? Od kulturne asimilacije, kraja svoje nezavisnosti? Nimalo ne sumnjam“,

nastavila je, „da smo mi, Leteriji, imali nameru da satremo vašu civilizaciju, kao što smo već učinili s Tartenalima i toliko drugih naroda. Dakle, ekonomski rat.“

„Ne iznenađuje me, atri-predo, da vaš narod to tako vidi. Niti sumnjam da su takve brige morile kralja većša. Jesmo li vas osvojili kako bismo preživeli? Možda jesmo.“ Brol htede da kaže još nešto, ali samo odmahnu glavom, dok je posmatrao četiri ratna psa kako su napala ranjenog stočarskog. Povređena životinja je uzvratila, ali uskoro se našla na zemlji, batrgajući nogama, i potom utihnula i oklembesila se dok su joj ratni psi kidali utrobu.

Bivat upita: „Da li se ikad zapitate, izaslaniče, ko je od nas zapravo pobedio u ratu?“

Mrko ju je pogledao. „Ne. Ne pitam se. Koliko mi je jasno, izviđači nisu našli tragova drugih Aula u okolini. Dakle, sad će namesnik, na uobičajeni način, konsolidovati polaganje prava Leterija na ovo područje?“

Atri-preda klimnu glavom. „Vojne ispostave. Tvrđave, izgrađeni putevi. Za njima će doći nastanjivanje.“

„A potom će namesnik pružiti svoje pohotne namere dalje na istok.“

„Baš tako, izaslaniče. Naravno, uverena sam da shvatate kako ovakva prisvajanja predstavljaju darove i za Tiste Edure. Carstvo širi teritoriju. Uverena sam da će caru biti milo.“

Ovo je Brolu Handaru druga nedelja na položaju guvernera Drenea. Malo je Tiste Edura u ovom udaljenom kutku Ruladovog carstva, manje od sto, a samo je troje iz njegovog osoblja bilo iz Brolovog plemena Arepeja. Prisvajanje Aul'dana putem ovoga što se može smatrati samo sveobuhvatnim genocidom započeo je pre više godina – mnogo pre edurskog osvajanja – a pojedinosti vladavine u dalekom Leterasu izgleda da nisu imale mnogo značaja za ovaj vojni poduhvat. Brol Handar, patrijarh klana posvećenog lovu kljovastih foka, pitao se, i to ne prvi put, šta je on radio ovde.

Položaj i zvanje izaslanika izgleda da podrazumeva malo više od posmatranja. Pravu moć je imao Letur Enikt, namesnik Drenea, koji je „*na visokom položaju u Slobodarskoj potpisnici*“. Što

je pak nekakav esnaf trgovaca, koliko je zaključio, iako nije imao predstave šta je to tačno oslobađajuće u vezi s tom tajanstvenom organizacijom. Osim, naravno, ako se to ne odnosi na slobodu da čine šta im je volja. Uključujući i korišćenje carske vojske zarad zgrtanja još blaga.

„Atri-predo.“

„Da, izaslaniče?“

„A ti Auli... uzvraćaju li? Ne, ne mislim kao ovo danas, već da li idu u pljačku? Okupljaju li ratnike na stazi sveopšteg rata?“

Vidno joj nije bilo prijatno. „Izaslaniče, postoje dva... ovaj, nivoa, ovoga.“

„Nivoa. Kako to misliš?“

„Zvanični i... nezvanični. Sve se svodi na to kako se gleda.“

„Objasni.“

„Pučanstvo je uvereno, za šta su zaslužni carski agenti, da su se Auli urotili sa Ak'rinima na jugu, kao i sa D'rasilanima i dva kraljevstva Bolkandom i Safnandom – ukratko, sa svima koji se graniče sa Carstvom – i stvorili zlokobnu, huškačku i potencijalno ogromnu silu, Hordu bolkandoske zavere, koja preti svim istočnim teritorijama Leterijskog carstva. Samo je pitanje vremena kad će se dotična horda okupiti i krenuti u rat. Prema tome, svaki napad koji leterijska vojska izvrši služi smanjivanju broja kojim Auli mogu doprineti, štaviše, gubitak vredne stoke zauzvrat u znatnoj meri slabi divljake. Glad će možda pre postići ono što samo mačevi ne budu mogli – potpunu propast Aula.“

„Shvatam. A koja je nezvanična verzija?“

Pogledala ga je. „Nema zavere, izaslaniče. Nema saveza. Zapravo Auli nastavljaju da se bore međusobno – na kraju krajeva, predeli za ispašu im se smanjuju. Pritom preziru Ak'rine i D'rasilane, a verovatno nikad nisu ni sreli nekog iz Bolkanda ili Safnanda.“ Oklevala je na tren, pa rekla: „Jesmo se sukobili s neakvom plaćeničkom družinom pre dva meseca, i pretpostavljam da je ta katastrofalna bitka odgovorna za vaše nameštenje. Možda ih je bilo sedamsto, a nakon pet-šest čarki vodila sam silu od šest hiljada Leterija u poteru. Izaslaniče, izgubili smo skoro tri hiljade vojnika

u toj poslednjoj bitci. Da nije bilo naših magova...“ Odmahnula je glavom. „I još uvek nemamo predstavu ko su oni bili.“

Brol se ispitivački zagleda u ženu. Ništa nije znao o pomenutim sukobima. Jesu li zaista razlog za njegovo nameštenje? Možda i jesu. „Zvanična verzija koju si objasnila malopre – lažna verzija – opravdava pokolj Aula u očima običnog naroda. Što lepo služi namesnikovim željama da se još više obogati. Jasno mi je. Nego, reci mi, atri-predo, šta će Leturu Eniktu sve to zlato? Šta radi s tim?“

Žena slegnu ramenima. „Zlato je moć.“

„Moć nad kim?“

„Bilo kim, i svim.“

„S izuzetkom Tiste Edura, kojima ništa ne znače leterijske predstave o bogatstvu.“

Osmehnula se. „Je li tako, izaslaniče? I dalje?“

„Kako to misliš?“

„Ima Hirota u Dreneu – da, upoznali ste ih. Svi odreda tvrde da su u srodstvu sa carem, a zbog tih tvrdnji uspeali su da zauzmu najbolja imanja i zemlju. Imaju stotine zaduženih robova. Možda će uskoro Tiste Eduri postati novi članovi Slobodarske potpisnice.“

Brol Handar se namrštio. Na udaljenom prevoju stajala su tri aulska psa, dva vučna i jedan manji stočarski, odakle su posmatrali krda koja su gonjena preko uništenog kampa – grla su mukala od smrada prolivene krvi i izmeta. Zagledao se u tri siluete na prevoju. Kuda će sad ići, pitao se. „Dovoljno sam video.“ Cimnuo je uzde kako bi okrenuo konja, ali preneglo, te je životinja zabacila glavu nagore uz njisku i uzmicanje dok se okretala. Brol se upinjao da održi ravnotežu.

Ukoliko je atri-predi ovo bilo zabavno, dovoljno je mudra da ničim to ne oda.

Na nebu su se pojavili prvi lešinari.

Južni Džesp, jedna od četiri pritoke reke Leter, tekla je dole s Plavoružih planina, podbočena na južnoj obali podignutim putem

koji je nešto dalje napred počeo uspon ka planinskom prolazu, iza kog se nalazilo drevno kraljevstvo Plavoruža, sada podanika Leterijskog carstva. Južni Džesp je ovde brzo tekao, zalet neobuzdanog spusta s planina nije još usporila nepregledna ravnica koju je prelazio. Ledena voda je mlatila po ogromnom kamenju, koje su ovde ostavili odavna izumrli glečeri, i podizala u vazduhu studenu izmaglicu što je u oblacima lebdela iznad puta.

Usamljena prilika je čekala šest tisteedurskih ratnika i njihovu pratnju, viša od svih Edura, ali vitkija, umotana u crne fokine kože s podignutom kapuljačom. Dva remena su se ukrštala na grudima s kojih su visila dva leterijska mača, a nekoliko tananih pramenova bele kose izmamio je vetar te su sad mokri prianjali za okovratnik ogrtača.

Merudskim Edurima koji su se primicali to lice pod kapuljačom izgledalo je bledo poput smrti, kao da se leš upravo izvukao iz ledene reke, kao da je dugo ležao zamrznut u planinskom bespuću prosecanom belim snegom i samo njih čekao.

Ratnik na čelu, veteran iz osvajanja Leterasa, dade znak svojim saputnicima da stanu pa je sam nastavio kako bi razgovarao sa strancem. Pored ostale petorice Edura stajalo je desetoro leterijskih vojnika, dvojica natrana kola, kao i četrdeset robova okovanih jedan za drugim u koloni iza drugih kola.

„Želiš li društvo“, upita Merud, zaškiljivši kako bi bolje video to lice skriveno u senci, „za uspon preko prevoja? Kažu da u visinama ima razbojnika i odmetnika.“

„Sâm sam sebi društvo.“

Glas je bio grub, zvučao je starinski.

Merud je stao na tri koraka od njega. Sad je bolje video strančevo lice. Edurske crte, manje-više, ali ipak belo kao sneg. Oči su... zabrinjavajuće. Crvene kao krv. „Zašto si nam onda stao na put?“

„Zarobili ste dvojce Leterija pre dva dana. Pripadaju meni.“

Merud slegnu ramenima. „Onda je trebalo da ih držiš okovane tokom noći, prijatelju. Ovi zaduženi će iskoristiti svaku priliku da pobegnu. Tvoja je sreća što smo ih uhvatili. O da, naravno da ću ti ih vratiti. Makar devojčicu, ali muškarac je pobešli rob,

utekao je Hirotima, ili barem njegove tetovaže tako tvrde. Njega čeka Davljenje, avaj, ali možda budem raspoložen da ti ponudim zamenu. Kako god, devojka je mlada i zbog toga vredna. Uveren sam da imaš dovoljno sredstava da je otkupiš.“

„Uzeću ih oboje. I ništa neću platiti.“

Merud je napravio grimasu i rekao: „Bio si nehajan i izgubio ih. Mi smo bili vredni pa smo ih uhvatili. Prema tome, očekujemo nekakvu naknadu za trud, kao što i ti treba da očekuješ trošak zbog svog nehata.“

„Skidaj im okove“, reče stranac.

„Neću. Iz kog si plemena?“ Oči, i dalje netremice gledajući u njegove, izgledale su posve... *mrtvo*. „Šta ti se desilo s kožom?“ *Mrtve oči poput carevih*. „Kako se zoveš?“

„Smesta im skidaj okove.“

Merud odmahnu glavom, pa se nasmeja – pomalo nesigurno – i mahnu svojim saborcima dok je vadio sablju.

Neverica zbog besmislenosti strančeve pretnje uspori mu pokret. Oružje je bilo na pola kanija kad je jedan od strančevih mačeva sevnuo iz korica i otvorio Eduru grlo.

Ostala petorica su uz gnevne krike isukala sečiva i jurnula, a desetorica leterijskih vojnika je brzo krenulo za njima.

Stranac je pogledom ispratio kako im se vođa stropoštava uz šikljanje krvi po rečnoj izmaglici što se vukla po drumu. Zatim je isukao i drugi mač i istupio da dočeka petoricu Edura. Gvožđe zavezča i odjednom oba mača u neznančevim rukama sve glasnijim zvukom zapevaše sa svakim odbranjenim udarcem.

Dvojica smrtno ranjenih Edura istovremeno su ustuknula, jedan uboden u grudi, a drugi sa oftkarenom trećinom lobanje. Taj se i okrenuo dok se borba nastavljala, sagnuo se da pokupi komad kože i kosti, pa je zatim kao pijan pošao nazad putem.

Još jedan Edur se srušio, noge odsečene. Preostala dvojica su se hitro povukla, vičući na Leterije koji su sad oklevali na tri koraka od borbe.

Stranac je napao. Mačem u levoj ruci odbranio se od boda Edura zdesna – proklizao je sečivom ispod i potom preko, pa

povukao ulevo pre neg je pokretom zgloba istrгнуo oružje iz napadačeve ruke; zatim je pruživši ruku zabo vrh mača u Edurovo grlo. Istovremeno je pružio mač u desnici i visoko napravio fintu. Poslednji Edur se izvio unazad kako bi izbegao zamah i pokušao da zasekom nacilja strančev zglob. Ali dugi mač je vešto porinuo i odbio sablju dok je šiljati vrh prodirao u ratnikovo desno oko, lomeći osetljivu kost očne jame usput sve do mozga.

Odgurnuvši dvojicu Edura koji su padali, stranac je posekao dvojicu najbližih Leterija – utom su se ostala osmorica razbežala, dalje od njega, zaobišavši kola – gde su se i vozači prestravljeno uzvrpoljili s namerom da što pre nestanu – i pored reda zaprepašćenih zatvorenika. Trčali su, bacali oružje po putu.

Kad se jedan određeni Leterij primakao jednom robu, ovaj isturi nogu i saplete ga. Izgledalo je kao da se lanac na tren zgrčio, nakon čega je rob skočio na nesrećnog Leterija; obmotavši mu lanac oko vrata, rob ga zategnu. Ovaj je šutirao, bacakao je ruke, nohtima grebao, ali rob nije popuštao, pa su na kraju svi stražarevi naponi prestali.

Silkas Ruina je praćen zvonom svojih mačeva prišao mestu gde je Udinasi i dalje davio leš. „Možeš prestati“, reče albino Tiste Andij.

„Mogu“, pristade Udinasi stisnutih zuba, „al’ neću. Ovaj bednik je bio najgori od njih. Najgori.“

„Duša mu se davi u magli“, reče Silkas Ruina i okrenu se kad su se dve prilike podigle iznad šipražja kod jarka na južnoj strani drumu.

„Samo ga ti davi“, dobaci Lončica, nešto niže u redu okovanih. „Taj me je povredio.“

„Znam“, procedi Udinasi. „Znam.“

Silkas je prišao Lončici. „Povredio te je? Kako?“

„Kao i uvek“, odgovorila je. „S onom stvari među nogama.“

„A ostali Leteriji?“

Devojka odmahnu glavom. „Samo su gledali. Smejali su se, stalno se smejali.“

Silkas Ruina se okrenuo kad je Seren Pedak došla.

Seren se stresla od pogleda tisteandijskih jezivih očiju kad joj se Silkas obratio: „Ja ću se postarati za ove što beže, posrednice. I pridružiću vam se svima pre neg padne noć.“

Skrenuvši pogled, na tren je ugledala Straha Sengara gde stoji nad Merudovim lešom, pa odatle dalje na južnu ravnicu istačkanu kamenjem – gde je i dalje lutao Tiste Edur koji je izgubio trećinu glave. Ali taj prizor joj bi i odviše mučan. „U redu“, odgovorila je i zaškiljila ka kolima i upregnutim konjima. „Mi ćemo nastaviti ovim putem.“

Udinasi je konačno iskalio sav bes na leterijskom lešu pod sobom, pa ustade i obrati joj se: „Seren, šta ćemo s ostalim robovima? Moramo ih osloboditi.“

Iskrivila je lice u grimasu. Iscrpljenost joj je otežavala razmišljanje. Meseci i meseci skrivanja, bežanja, izbegavanja i Edura i Leterija; shvatanja da im je put na istok na svakom koraku preprečen, i da stalno moraju da skreću na sever, kao i beskonačni strah što se u njoj nastanio i rasterao joj svu oštrinu iz misli. *Da ih oslobodimo. Da. Ali onda...*

„Biće samo još glasina“, reče Udinasi, kao da joj je pročitao misli, kao da je u njima pre nje našao odgovor. „Već ih ima dovoljno, samo će dodatno zbuniti naše lovce. Čuj, Seren, već znaju manje-više gde smo. A ovi robovi će učiniti sve što znaju i umeju samo da ih ne uhvate ponovo. Ne moramo se previše brinuti za njih.“

Podigla je obrve. „Jemčiš za svoje sapatnike među zaduženima, Udinasi? A svi odreda će zanemariti priliku da spasu glavu ili slobodu u zamenu za važne informacije?“

„Onda nam jedino ostaje“, reče netremice je posmatrajući, „da ih sve pobijemo.“

Oni koji su ih slušali, oni koje još nisu batinama pretvorili u žive leševe, odjednom povikaše svoje izjave i obećanja, pružali su ruke ka Seren dok su im lanci zveckali. Ostali su podigli poglede ispunjene strahom, nalik miridima kad nanjuše vuka kog nisu mogli videti. Neki su zavapili, drhteći u kamenom blatu druma.

„Prvi Edur kog je ubio“, reče Udinasi, „kod njega su ključevi.“

Silkas Ruina je otišao dalje niz put. Jedva vidljiv u magli, Tiste Andij se premetnuo u nešto ogromno s krilima, te se vinuo u vazduh. Seren baci pogled na robove – niko nije gledao na tu stranu, što je s olakšanjem primetila. „Dobro“, odgovori Udinasu i ode do Straha, koji je i dalje stajao pokraj mrtvog Edura.

„Moram da uzmem ključeve“, rekla je i kleknula pored prvog palog Edura.

„Ne diraj ga“, reče Strah.

Pogledala je gore u njega. „Ključevi... lanci...“

„Ja ću ih naći“, odvratio je.

Klimnuvši glavom, ustala je i udaljila se. Posmatrala ga je dok se on bez glasa molio, a potom kleknuo pored samog tela. Pronašao je ključeve u kožnoj vrećici za ratnikovim pojasom, gde se takođe nalazila šaka uglaćanih kamenčića. Strah uze ključeve levom rukom, a na dlanu desne držao je oblutke. „Ovo je“, reče on, „sa merudske obale. Verovatno ih je pokupio kad je bio dete.“

„Deca odrastu“, reče Seren. „Čak i uspravno drveće dobije krive grane.“

„A šta je bilo pogrešno u ovom ratniku?“, zahtevao je Strah da zna, prodorno je pogledavši. „Sledio je mog brata, kao što su i svi ostali.“

„Neki su vremenom odbili da ga slede.“ *Kao i ti.*

„Ono od čega sam se okrenuo leži u senci onoga što sad gledam lice u lice, posrednice. A da li to menja moju odanost Tiste Edurima? Mom sopstvenom narodu? Ne. A to je nešto što svi vi s vremena na vreme zgodno zaboravite. Shvati me, posrednice. Kriću se ako moram, ali neću da ubijam svoje sunarodnike. Imali smo novaca, mogli smo ih sve otkupiti...“

„Ne i Udinasa.“

Pokazao je zube, ali ništa ne reče na to.

Da, Udinasa, jedan jedini čovek kog sanjaš da ubiješ. Da nije Silkasa... „Strahu“, reče ona. „Odlučio si da ćeš poći s nama, ali tu ne može biti mesta nedoumici – nikakvoj sumnji – da Silkas Ruina vodi ovu družbicu. Može da ti se ne dopada šta radi, ali jedino on može da ti pomogne. Ovo i sam znaš.“

Hirotski ratnik skrenu pogled nazad na put, žmirkanjem cedeći vodu iz očiju. „A sa svakim korakom, cena moje potrage postaje viša – što je dug koji bi trebalo da razumeš, posrednice. Leterijski način života, tereti od kojih se ne može pobeći. Niti možeš novcem da kupiš prolaz.“

Pružila je ruku, zahtevajući ključeve.

Spustio ih je na dlan, ali nije imao snage da je pogleda u oči.

Ne razlikujemo se od onih robova. Odmerila je težinu zveckavog gvožđa u ruci. *Okovani smo jedni za druge. Ali... ko to može da nas oslobodi?*

„Gde je sad nestao?“, upita Strah.

„Da pobije Leterije. Nadam se da nemaš ništa protiv toga.“

„Nemam, ali ti bi trebalo da imaš, posrednice.“

A valjda bi trebalo. Pošla je ka robovima koji su čekali.

Zarobljenik pored Udinasa dopuza do njega i Seren začu kako je prošaputao pitanje: „Taj visoki krvnik... je li on Bela Vrana? Jeste, zar ne? Čuo sam...“

„Ništa nisi ti čuo“, reče Udinasi i podiže ruke kad je Seren došla. „Onaj sa tri zupca“, reče joj. „Da, taj. Lutalica nas odneo, nisi žurila.“

Obrtala je ključ dok nije otvorila prve okove. „A vas dvoje... trebalo je da ukradete nešto na majuru, a ne da vas uhvate lovci na robove.“

„Lovci su kampovali na prokletom imanju... niko nam se nije osmehnuo te večeri.“

Otključala je sledeće okove i Udinasi iskorači iz reda, trljajući crvene brazde na zglobovima. Seren mu reče: „Strah je hteo da odvрати Silkasa – znaš, ako njih dvojicu uzmemo za primer, nije ni čudo što su se Eduri i Andiji borili u deset hiljada ratova.“

Udinasi gundnu dok su odlazili do Lončice. „Strah negoduje zato što više ne zapoveda“, reče. „To što mu je vođstvo preuzeo Tiste Andij samo pogoršava stvari. I dalje nije uveren u to da je izdaja bila na drugoj strani pre toliko vekova; da se Skabandari prvi mašio noža.“

Seren Pedak ništa ne reče. Kad je stala pred Lončicu, pogledala je dole u devojčino musavo lice, u drevne oči što su se polako podizale da pogledaju njene.

Lončica se nasmešila. „Nedostajala si mi.“

„Jesu li te mnogo povredili?“, upitala ju je Seren dok joj je skidala velike gvozdene okove.

„Mogu da hodam. I krvarenje je prestalo. To je dobar znak, jelda?“

„Verovatno.“ Ali ovaj razgovor o silovanju nije nimalo prijao – Seren su sopstvena sećanja progonila svakog trenutka. „Ostaće ti ožiljci, Lončice.“

„Teško je živeti. Uvek sam gladna, a stopala me baš bolu.“

Mrzim decu s tajnama – naročito onu s tajnama kojih nisu ni svesna. Pronađi prava pitanja; nema drugog načina da se to valjano uradi. „Šta ti još smeta sad kad si ponovo živa, Lončice?“
I... kako? Zašto?

„To što se osećam sitno.“

Sereninu desnu mišicu zagreba jedan rob, starac s bednom nadom u očima koji je pružio ruku za ključevima. Dala mu ih je. „Oslobodi i ostale.“ On joj živahno klimnu i uzvrpolji se oko okova. „E vidiš“, ponovo se Seren obratila Lončici, „taj osećaj svi moramo da prihvatimo. Pregolemi deo sveta prkosi svim našim nastojanjima da se prilagodimo samo onome što nam godi. Živeti znači spoznati nezadovoljstvo i osujećenost.“

„I dalje žudim za tim da nekome iščupam grlo, Seren. Je l' to loše? Mislim da mora biti loše.“

Začuvši to, starac se zgurio i samo postao još nespretniji u pokušajima da se oslobodi. Žena iza njega opsova na ivici živaca.

Udinasi se popeo na zaprežni deo kola i dao se u prisvajanje svega što bi im moglo zatrebati. Lončica je potrčala da mu se pridruži.

„Moramo se udaljiti od ove izmaglice“, promrmlja Seren. „Skroz sam mokra.“ Krenula je ka kolima. „Požurite, vas dvoje. Ako nas još neko zatekne ovde, opet ćemo se uvaliti u nevolje.“
Naročito sad kad je Silkas otišao. Tiste Andij je jedini razlog što su dosad preživeli. Kad je skrivanje i izbegavanje potere propalo, njegova dva mača bi pronašla svoj glas i zapojala sablasnu pesmu uništenja. *Bela Vrana.*

Nedelju dana je prošlo otkad su poslednji put ugledali Edure i Leterije koji su očigledno bili lovci. Tragali su za izdajnikom Strahom Sengarom. Tragali su za izdajnikom Udinatom.

Međutim, Seren je sve to bilo čudno... trebalo je čitave armije poslati u poteru za njima. Iako je potera istrajavala, bila je više uporna nego nemilosrdna i vatrena. Silkas je jednom u prolazu pomenuo da su carevi K'risnani bacali obredne čini u nastojanju da ih zavedu i namame u zamku. Kao i da su ih klopke čekale na istoku, i svud oko Leterasa. Jasne su joj bile one na istoku, jer su divlje zemlje iza Carstva sve vreme bile njihov cilj, gde je Strah verovao da će pronaći ono što je tražio – što iz nekog razloga nije želeo da objasni, ali nešto što Silkas Ruina nije opovrgao. Ali to što je car opkolio i samu prestonicu zbunjivalo je Seren. *Kao da se Rulad plašio brata.*

Udinase je skočio dole s kola, te je prešao na druga. „Našao sam novac“, reče. „Mnogo novca. Treba da povedemo i ove konje – možemo ih prodati kad pređemo na drugu stranu planine.“

„Ima jedna tvrđava kod prevoja“, reče Seren. „Možda je garnizon ispražnjen, ali nikako ne možemo zasigurno znati, Udinase. Ako se pojavimo s konjima, a oni ih prepoznaju...“

„Zaobići ćemo tvrđavu“, odgovori on. „Noću. Neće nas videti.“

Namrštila se, obrisala vodu sa očiju. „I to ćemo lakše uraditi bez konja. Osim toga, stari su, iscrpljeni... nećemo mnogo dobiti za njih, naročito ne u Plavoružu. A kad se vival bude vratio, verovatno će pocrkati od straha.“

„Vival se neće vratiti“, promuklo reče Udinas i okrenu se. „Vivala više nema i toliko o tome.“

Znala je da ne treba da sumnja u njega. Na kraju krajeva, zmajski nakot je u njemu obitavao. Međutim, nije bilo jasnog objašnjenja za iznenadni nestanak krilate zveri, makar Udinas ništa nije otkrivao. Vivala već mesec dana nije bilo.

Udinase opsova onde gde je čučao na kolima. „Ovde nema ničeg osim oružja.“

„Oružja?“

„Mačeva, štitova i oklopa.“

„Leterijski?“

„Da. Osrednjeg kvaliteta.“

„Šta su ovi robovlasnici radili s tolikim tovarom oružja?“

Slegnuvši ramenima, sišao je dole, brzim korakom je zaobišao i počeo da odvezuje konje. „Mučili bi se na usponu.“

„Silkas se vraća“, objavi Lončica i pokaza niz drum.

„To je bilo brzo.“

Udinase se teško nasmejao, pa rekao: „Budale. Bolje da su se raštrkali, da ga nateraju da ih sve posebno goni. Verovatno su se umesto toga udružili, kao pravi poslušni vojnici.“

Pokraj prednjih kola oglasio se Strah: „Krv ti je baš tanka, Udinase, zar ne?“

„Kao voda“, odgovori mu bivši rob.

Lutalice ti, Strahu, pa nije on odabrao da ti napusti brata. To znaš i sam. Niti je odgovoran za Ruladovo ludilo. Koliko ti onda mržnje prema Udinasu potiče iz osećaja krivice? Ko je zaista kriv za Rulada? Za Cara hiljadu smrti?

Beloputi Tiste Andij se spusti kroz maglu nalik nekakvoj utvari, dok mu se crni plašt presijavao poput zmijske kože. Mačevi su mu nanovo mirovali u kanijama što su im prigušivale vapaje – gvozdeni zvon je nevoljno jenjavao, a verovatno će danima istrajavati.

Koliko je prezirala taj zvuk.

Tanal Jatvanar je stajao i zurio dole u nagu ženu na krevetu. Ispitivači je nisu štedeli dok su tražili odgovore. Gadno je izlomljena, koža joj je sva isečena i paljena, zglobovi natekli i modricama išarani. Jedva je bila svesna kad ju je sinoć uzeo. Ovo je lakše nego s kurvama, a pored toga ništa ga nije koštalo. Nije ga nešto zanimalo da bije žene, već samo da ih vidi prebijene. Jasno mu je da mu je ta želja znak izopačenosti, ali ova organizacija – Rodoljubi – predstavljala je savršeno utočište za ljude kao što je on. Moć i imunitet, najsmrtonosnija kombinacija. Podozrevao je da Karos Inviktad zna za te noćne avanture, ali da znanje o tome čuva poput noža u koricama.

Nije kao da sam je ubio. Nije kao da će se uopšte sećati ovoga. Svakako joj je suđeno da okonča na Davljenju – kakve veze ima ako pre toga nađem u njoj nasladu? Vojnici isto to rade. Nekada je sanjao o tome da postane vojnik, pre mnogo godina, kad je u

mladosti držao do zabluda, do romantičnih predstava o junaštvu i nesputanoj slobodi, kao da je prvo opravdavalno drugo. Bilo je mnogo časnih ubica u istoriji Letera. Gerun Eberikt je bio jedan od njih. Pobio je hiljade lopova, nasilnika, raspusnika, poročnika i očajnika. *Pročistio* je ulice Leterasa, a ko se nije okoristio nagradama? Manje je bilo prosjaka, manje secikesa, manje beskućnika i svih ostalih izanđalih propalica modernog doba. Tanal se divio Gerunu Eberiktu – bio je velik čovek. A ubio ga je neki nasilnik, lobanju mu zgnječio u kašu – tragični gubitak, besmislen i surov.

Jednog dana ćemo pronaći ubicu.

Okrenuo se od onesveščene žene, podesio laganu tuniku tako da šavovi na ramenima stoje jednako i ravno, a zatim prikopčao kaiš sa oružjem. Jedan od nadzornikovih zahteva za sve oficire Rodoljuba jeste i kaiš s bodežom i kratkim mačem. Tanalu je prijala njihova težina, kao i autoritet koji je išao uz privilegiju nošenja oružja kad svi ostali Leteriji – osim vojnika – po carevom proglasu to nisu smeli.

Kao da bismo mogli da se pobunimo. Bedna budala misli da je pobedio u tom ratu. Svi oni to misle. Pritupi divljaci.

Tanal Jatvanar ode do vrata, istupi u hodnik i zaputi se ka nadzornikovoj kancelariji. Drugo zvono nakon podneva oglasi se tren pre nego što je kucnuo na vrata. Promrmljana reč ga pozove da uđe.

Zatekao je Rautosa Hivanara, čelnika Slobodarske potpisnice, kako već sedi naspram Karosa Inviktada. Izgledalo je kao da veliki čovek ispunjava pola prostorije, i Tanal primeti da je nadzornik gurnuo stolicu što je dalje mogao, tako da se sad naslanjala na dasku prozora. U tom delu prostora, sa svoje strane stola, Karos je dao sve od sebe da zauzme položaj prijatnije ugodnosti.

„Tanale, naš gost ne posustaje u svojim ubeđenjima glede određenih sumnji. Dovoljno da mene ubedi da moramo usmeriti značajnu pažnju u nalaženju izvora pretnje.“

„Nadzorniče, da li je reč o pobuni ili izdaji, ili imamo posla s lopovom?“

„Rekao bih da je lopov u pitanju“, odgovori Karos i pogleda Rautosa.

Ovaj naduva obraze pre nego što sporo izdahnu vazduh. „Nisam toliko siguran. Na površini deluje kao da imamo posla s opterećenim pojedincem, kog izjeda pohlepa, te shodno tome nagomilava bogatstvo. Ali samo u vidu gotovog novca, i upravo je to razlog zbog čega je toliko teško da mu se uđe u trag. Nema nekretnina, nema razmetanja, nema zloupotrebe privilegija. E sad, suptilna posledica toga, naime manjak gotovog novca, konačno postaje primetna. Istini za volju, nikakva šteta po finansijsku strukturu Carstva nije naneta. Zasad. Ali ako se taj manjak poveća i nastavi“, odmahnuo je glavom, „oset ćemo izvesne neprijatnosti.“

Tanal pročisti grlo, pa upita: „Gospodine, jeste li odredili svoje agente da ispitaju situaciju?“

Rautos napravi grimasu. „Slobodarska potpisnica prosperira upravo zbog toga što se članovi drže ubeđenja da su najmoćniji igrači u nepobedivom sistemu. Samopouzdanje je vrlo krhka osobina, Tanale. Priznajem, nekoliko njih koji se bave isključivo finansijama obratili su mi se i zabrinuti su. Druz Tenikt, Barakta Ilk, na primer. Ali ništa se još nije konkretizovalo – ne postoji sumnja da nešto nije u redu. Međutim, nijedan od njih nije glup.“ Pogledao je kroz prozor iza Karosa Inviktada. „Istragu moraju sprovesti Rodoljubi, i to u najvećoj tajnosti.“ Oči pod teškim kapcima spustiše se i zaustaviše na nadzorniku. „Koliko mi je poznato, odskora ste se usmerili na akademike i učenjake.“

Karos skromno slegnu ramenima i podiže obrve. „Brojni su putevi izdaje.“

„Pojedini su članovi uticajnih i poštovanih porodica u Leteru.“

„Ne, Rautose, ne oni koje mi hapsimo.“

„Istina, ali te nesrećne žrtve imaju prijatelje, nadzorniče, koji se pak meni obraćaju.“

„E pa, prijatelju, to je zaista nezavidan položaj. Hodate po vrlo tankom tlu, a ispod je samo mulj.“ Nagnuo se napred i prekrstio ruke na stolu. „Ali bez obzira na to videću šta mogu da učinim. Možda je skorašnja navala hapšenja uspeła da primiri nezadovoljne među učenicima, ili makar da pročisti najvatrenije među njima.“

„Hvala vam, nadzorniče. Nego, ko će sprovesti istragu?“

„Naravno da ću se ja lično postarati za to.“

„Venit Satad, moj pomoćnik koji čeka u dvorištu dole, poslužiće kao veza između vaše organizacije i mene ove nedelje; a posle ću odrediti nekog drugog.“

„Odlično. Nedeljni izveštaji će biti dovoljni, makar za početak.“

„Slažem se.“

Rautos ustade, a tren kasnije i Karos.

Kancelarija je odjednom postala vrlo skućena, a Tanal je ustuknuo, osetivši bes zbog pretnje koju je nagonski osetio u sebi. *Nemam zbog čega da se plašim Rautosu. Niti Karosa. Uzdaju se u mene, obojica. Veruju mi.*

Karos, na korak iza Rautosu, spusti dlan na njegova leđa dok je čelnik otvarao vrata. Čim je Rautos izašao u hodnik, Karos se osmehnuo i uputio mu nekoliko poslednjih reči. Ovaj je gundnuo umesto odgovora, nakon čega je nadzornik zatvorio vrata i okrenuo se ka Tanalu.

„Jedna od tih izuzetno poštovanih učenjaka trenutno ti se nalazi u postelji, Jatvanare.“

Tanal zažmirka. „Gospodine, osuđena je na Davljenje...“

„Preinači kaznu. Daj da je operu.“

„Gospodine, možda će se sećati...“

„Od tebe očekujem“, hladno reče Karos, „izvesnu meru suzdržavanja, Tanale. Pohapsi ćerke onih koji su već u lancima, aman, pa se veseli s njima. Je li jasno?“

„D-da, gospodine. Ako se ipak seti...“

„U tom slučaju će nadoknada biti neophodna, zar ne? Uveren sam da vodiš brigu o svojim finansijama, Jatvanare. A sad, odlazi mi s očiju.“

Čim je Tanal za sobom zatvorio vrata, teško mu je bilo da udahne. *Podlac. Nije bilo upozorenja za nju, zar ne? Čija je onda ovo greška? A ovamo hoćeš da ja platim za to. Za sve. Odneli te Sečivo i Sekira, Inviktade, neću patiti sam.*

Neću.

„Iskvarenost ima nekakvu privlačnost, zar ne misliš tako?“

„Ne ja.“

„Na kraju krajeva, što je duša bolesnija, slađi je nauk.“

„Pod uslovom da ga bude.“

„Siguran sam da postoji središnja tačka. I trebalo bi da je tačno u centru, po mojim proračunima. Možda je stožer faličan.“

„Kakvi sad proračuni?“

„Pa oni koje sam te zamolio da mi obaviš, naravno. Gde su?“

„Na spisku.“

„A kako proračunavaš redosled na tom spisku?“

„Niste tražili te proračune.“

„Imaš pravo. Nego, samo da ne mrda toliko nogama, mogli bismo da valjano ispitamo moju hipotezu.“

„Ne želi da miruje, i jasno se vidi zbog čega. Pokušavate da ga balansirate na sredini tela, ali sklopljen je tako da taj deo tela drži gore, uz pomoć svih tih nogu.“

„Jesu li ti to zvanična opažanja? Ako jesu, zabeleži.“

„Na čemu? Voštanu tablu smo pojeli za ručak.“

„Nije ni čudo što se osećam kao da bih mogao progutati celu kravu, ni da štucnem! Gle! Ha! Stoji! Stoji savršeno!“

Obojica su se nagnula da zagledaju Ezgaru, insekta s glavom na oba kraja tela. Nije jedinstven po tome, naravno, jer ih je ovih dana bilo podosta, popunjavaju neku tajanstvenu nišu u zapepljenoj zbrci prirode, nišu što je hiljadama godina bila prazna. Stvorenje je nogice nalik slomljenim grančicama bespomoćno raširilo.

„Mučite ga“, reče Bag, „očiglednom iskvarenošću, Tehole.“

„Samo tako izgleda.“

„Ne, tako i jeste.“

„Dobro onda.“ Tehol pruži ruku i podiže nesrećnu bubu sa oslonca. Glavice su se okretale. „Nego“, reče dok je izbliza zagledao stvorenje, „nisam na tu iskvarenost mislio. Kako napreduje građevinski posao, uzgred budi rečeno?“

„Tone brzo.“

„Ah. Čujem li to potvrdu ili odricanje propasti?“

„Ponestaje nam kupaca. Nema gotovog novca, a ja sam završio s veresijom, naročito kad se ispostavi da izvođači ne mogu da